

TÁRCZA.

A magyar fővárosi könyvkiállítás.

— Két czikk. —

Jakob Elek-től.

II.

A kiállítás ezen anyagbősége, tárgyainak változatos szépsége és tudományi becsületes vizálatos felülvizsgálata után, annak beneséjébe, mintegy lelkebe kívánám bepillantástni olvasóimat.

Döntő a kor- és irodalomtörténeti momentum, mely a műveltség történetével kapcsolatban jelenik meg lelkünk előtt, az az ismeretek és tudás egészen új világába téve át.

Igen; a ki nem fássult el egészen, a kinek szívében él a remény a hazá és nemzetünk jobb jövője iránt, lehetetlen, hogy örömdetesen ne lépje meg az itt előtte leltártul Árpád-korszakbeli Pray-féle Missale, mely a legrégebb magyar nyelv-kincset: a halotti beszédet és imát foglalja magában. Sokszor olvasunk erről, tanulják gyermekeink az iskolában, nem volt új előttem. De mikor mint eredetijét láttam, érdeklődésem még nagyobb lett, visszaképzelve magam ama 800 év előtti korszakba, melyben Kálmán és IV. Béla királyaink uralkodtak, s melyről azt tanították politikai elleneink, hitelték még barátaink is, hogy nekünk akkor nemzeti műveltségünk nem is volt, nyelvünk nem volt használatban első királyaink udvarában. S íme ebből és még sok egyéb

hasonló adatból épuen összenézünk ki megcsafolhatatlannul.

Volt bizony nekünk, csak nyugat civilizációjának s a keresztény vallásnak áldozatul kellett vinnunk. A csak németül és olaszul tudó s latinul író és beszélő papáság latin iskoláival átalakította egész politikai és társadalmi életünket, a christianismus eltemette régi magyar műveltségünk emlékeit, s csak népünk tűzhelye őrizte meg épségében a nyelvet és nemzeti jellemet.

Meglepi a pannonhalmi apátság Vöröskönyve (Liber Ruber), mely 75 lapra terjed, eredetijében eltűnt számos Árpád-kori oklevelet foglal magában, s nagy hihetőséggel a XIII-ik század második felében íratott.

Fokozza az érdeklődést Nagy Lajos király fejedelmi díszú Missaleja 1379-ből s egy Graduale 1490-ből, mely szintén királyi pompájú, mindkettő Kassa városáé, valamint Bárta Psalteriuma is és külön egyházi beszédei Jókönyveről 1595-ből, melyek a könyvkiállítási műipar virágzási fokozatát állását teszik kétségtelemné.

Mindent felülmúló hatást tesz azonban a szemlélőre a Corvina-kiállítás; két jókora szekrényt tölt be a közel 70 re menő fényes gyűjtemény, s pedig még a legbecesebbeket nem küldötték el Brüsszelből és Rómából, a bécsi udvari könyvtár sem küldötte meg a híres Philostratus, Attavante műfésztó classicus remekét. Biborvörösi bársonyba, selyembe, ezimes bőrbé kötött s gazdag aranyozással pazaron díszített mintegy 70 darab könyvit együtt szemed elé tárva s elegansul rendezve, a mennyit Budavár 1540-ik évi

bevételé óta magyar földön soha senki együtt nem látott! A könyvek pergamene, írásuknak ragyogó szépsége, a festés, díszítések, szögletűk izléses pompája kábult bámulatba ejt. Szívedet öröm rezgi át, lelkedet fölemeli az indokolt nemzeti büszkeség érzete s felségsé látvány előtt! Mily tudomány szeretőnek és fenköll szemlélőnek, mily hatalmasnak és gazdagnak kellett lenni annak, a kié s sok drága kincs volt; kivált ha azt is meggondoljuk, hogy ezeknek még 40,000 társa volt a budai királyi várban! Ki nem érzi magát büszkének, látva és olvasva ezeket még ma, négy száz év után is? ha megfontolja, hogy e hatalmas és gazdag tulajdonos Mátyás, a mi édes magyar hazánk dicső nemzeti királya volt?! Szóltanul állunk hosszasan, rá merengve a beszédes tárgyakra, lábaim dás fogott el, a szív reszkettett bennem, lelkem előtt elfutott, mint egy tüzes meteor, Magyarország egykori nagyságának képe — csak éreztem és könyeim hullottak.

Már az ötödik és hatodik teremben voltam, midőn az érzések e büvköréből kibontakoznom sikerült. Ott láttam életem másik kevélységét, Kolozsvárt, változatos, gazdag s becses könyvkiállításában megtestesülve; a nézőközönség tisztellett állott meg e szerények előtt, magasztalással halmazta el, s a rendezők, mint a Kalauz, több helyen megkoszorozta. Brassó megelőzte őt a nyomdaállításban 16, Sárvár 14 évvel, de Brassó az maradt végig, a mi akkor volt, Sárvár üstökös-ként tűnt fel Erdős grammatikájával, de üstökös ként tűnt le is nemsokára. Kolozsvár ellenben 1550 óta teljesen

magyarrá lett, s a magyar tudományos világ egének olykor papja, s midőig oly szellemi központ volt, mely értelmi világot, hazafiai meletet, magyar nemzeti műveltséget és tudományt terjesztett a magyar királyság keleti felében, terjeszt ma, s fog az idők végeig.

Ott van most is az erdélyi muzeum, s a három főtámasza könyvkiállítása, mint e történelmi igazság megpecsételője. 74 kitűnő művel van képviselve, melyben 14 Unicum van, többnyire a XVI-ik századból, mely a románias magyar nemzeti irodalom bölcsőköre, s a hol e terebélyes előfa legelső gyökereit az erdélyi magyarság szivföldébe oly mélyen bocsátotta alá, hogy azóta soha semmi erőszak, semmi idegen befolyás azokat sem kiszakíttai, sem elszáritni nem bírta. Brassó és Szeged s Gyulafejevárv csak megközelítik számában és tartalomában Kolozsvár nyomdájnak termékét, utol nem érik. Egyedül Debreczen kiállításá kalandja feljűl, mely 94 nyomtatványt mutat fel, s közte 36 Unicum-ot; de ezek közül 12 kolozsvári nyomtatású; e felett megjegyzendő, hogy Debreczen 12 évvel jár Kolozsvár után 1562-ben felállított nyomdájával, Unicumai pedig jobbadán XVII-ik századiak, oly művek, melyek nagyrésze fontosságban a kolozsvári Unicumoknál alantabb kok állanak.

Kolozsvárt, Debreczent megközelítik Nagy-Szombat és Bárta, valamivel mögöttük áll Lőcs és Kassa, de azelőnek kiadványai jobbadán ritualis és anticus jellegűek, utóbbiaké túlnyomólag német.

Kolozsvárnak könyvtérszeté is általános figyelmet kellett a szakemberek előtt úgy, mint a látogató közönségél. Közvé-

lemény itteni körökben az, hogy a kolozsvári kiállítás mind nemzetiségileg, mind műbőségileg felülmúlja Magyarországot valamennyi városát.

Tudományügyünk komoly barátai négy irányban vehetik képzelhetően hasznát e kiállításnak. Először a hazai köztörténet írői. Számos új igazságot fedezhetnek fel, másokat meg erősíthetnek, kétes tényeket megállapítani, nevezetesen történelmi egyes életét és jellemét alaposan megismereni, sőt egész történelmi részeket új felvilágossá dolgozati kiadvál alkalom arra nyujtva.

Másodszor. Irodalomtörténeti. Ket az itt egybegyűjtött első hitelességű forrásokból egészen pragmatikussá lehet átalakítani. Írók, a művek, kiadvániai, a nyomtatás helye, ideje, a könyv tartalma, feleletetek, czáföld irások, a nagyobb írók erdélyi befolyása, az irodalom mecenásai, az akadémia, siker stb. stb. mind hitelesen megállapíthatók tanulmány és összehasonlítás utján.

Harmadszor. A biographia-irodalom kincs bányája e kiállítás. Siessen hasznosítani, a kit bármely jeles történelmi egyén érdekelt. Itt bőven meg lesz jutalmazva fáradaága, s megtérül költsége.

Negyedszer. Műveltségünk kérdésében megdönthetetlen érvek, bizonyítékok, emlékek egész arzenálja ez. Soha ily alkalmunk nem volt ezt tisztázni, tán többé nem is lesz; már ha főkereshetjük a jövőben a nekünk szükséges, itt megismert könyvet vagy kéziratot és oklevelet, de az egész létező anyagnak egybebeszélő tanulmányozása értékeivel föl nem ér semmi-féle elkülönzött igyekvés.

Fontos momentuma a kiállításnak a könyv irás, festés és nyomtatás

technikájával s ezernyi-ezer változataival való megismerkedés. Jét ily rövid czikkbe foglalni szakemberek sem lehet ug, hogy gyakorlati tudás alapjává legyen, annál kevésbé dilettánsnak, a minő én vagyok. Elmenni a termékek, tanulmányozni látszólag s kézzel-féjjel szemléllet utján, megszemlenni a KALAUZ-t, mely minj remek külföldi kiállítás, mind gazdag tartalma által méltó arra, hogy minden fogalmányos és könyvmű-ipari szakban tudásközöz hazán megismeresse és megtanulja — ez az egyetlen mód, mely erre eljuttatni képes. Ára 1 ft 50 kr. Van egy kisebb kivonat is, annak 10 kr az ára. A kiket ez ügy érdekében, jól teszik, ha mindkettőt megszerzik.

A kik a kezdeményező előzőköt gyámoltották, azoknak s a Kalauz bevezetőjében megköszönetet mond. Megérdemlik, hogy e czikk írója is annyiban, hogy ez ügyben nyilvánosan véleményt mond, a maga részéről hasonló tegyen. Éreznek tisztá örömet annak, hogy a nemzetnek becsületére, a tudományok elővitelére szolgáló munkát hajtottak végre.

Te pedig, sok balsorsos átmenned ves hazánk s irigylet és gyakran sajnárgatott nemzetünk! hiszadj mivelődési és szabadság terjesztő utadon tovább. A kinek ily multja van, a minőről 1882-ki könyvkiállításod tanuskodik, lenni kell jósvőjének is! Légy biztos iráta. Védő erőszakkal hazádat és alkotmányodat. Oktatásd minden fiat s csepegtess beléjük igaz hazaszeretetet. Örd magad anyagi meggyöngyüléstől, mely szabadságot s mindent megdönt. S rád még Árpád földén új erredévi lét és dicsőség vár.